

Modersmålets betydning for tosprogede familiers identitet

Juni Söderberg Arnfast, INSS

Konference om integration, kultur og identitet

Hotel Fåborg Fjord, 29.-30. maj 2017

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Hvad kommer jeg omkring i dette oplæg?

- Sprog, identitet, sprogbrugere
- Hvorfor mere end ét sprog?
- Sprogvalgsstrategier i flersprogede familier
- Vilkår for flersprogede familier
- Hvem mener hvad om betydning af modersmål ifht. identitet?
 - Et kig gennem nøglehullet til modersmålundervisning
- Sprogideologi eller bare anerkendelse af forskellighed?

Hvad mener vi egentlig når vi siger 'sprog'?

- En særlig menneskelig færdighed - 'menneskeligt sprog'
- En abstrakt enhed - fx 'Det Danske Sprog'
- Den enkeltes konkrete viden om og færdighed i – fx 'jeg har lært polsk som fremmedsprog'
- Noget der hører til et fællesskab – fx 'franskmændenes sprog', 'politikernes sprog', 'min families sprog'
- En afgrænset samling af ytringer, som forbindes med noget bestemt - fx 'Kierkegaards sprog'

(bearbejdning af Cook 2016)

Efter Normann Jørgensen (2004)

syn	præ-sociolinguistisk (~1960'erne)	klassisk sociolingvistik (~1970'erne)	kritisk sociolingvistik (~1980'erne)	post-moderne sociolingvistik (~1990'erne - nu)
på sprogbrug	deficit	differens	dominans	diskurs
på sprogbruger	dobbelt halvsproget	dobbelt ét sproget	integreret tosproget	sproger (languager)
	Hansegård (1968)	Fishman (1965, 1971)	Heller (1992, 1995)	Rampton (2001)

mangelsyn

ressourcesyn

Noget om identiteter

Forskellige slags flersprogede sprogbrugere:

Folk som:

- taler deres førstesprog og aldrig andet – og de er så IKKE flersprogede
- taler et andetsprog som ikke er det samme som det omgivende samfunds dominerende sprog
- historisk kobles til en minoritet med eget sprog, som de ønsker at lære
- taler andetsprog ifbm kortere visitter i eller besøg
- taler et andetsprog med ægtefælle eller venner
- taler et andetsprog i internationale kontekster med specifik funktion
- taler et andetsprog ifbm fx deres uddannelse

(bearbejdning af Cook 2016)

Forskellige kontekster, forskellige målsætninger

- Individuelle målsætninger:
 - Forståelse af fremmede kulturer eller sproget i sig selv, kognitiv træning, generel uddannelsesværdi, lære sprog som et fag etc.
- Centrale, nationale målsætninger
 - Assimilatorisk sprogundervisning
 - Transitionel sprogundervisning
 - Sprogbevaring og tosproget sprogundervisning
- Internationale/globaliserede målsætninger
 - Sprog som nødvendig i arbejds- eller uddannelseskontekster
 - Adgang til information
 - Mobilitet

Strategier for sprogvalg i tosprogede familier

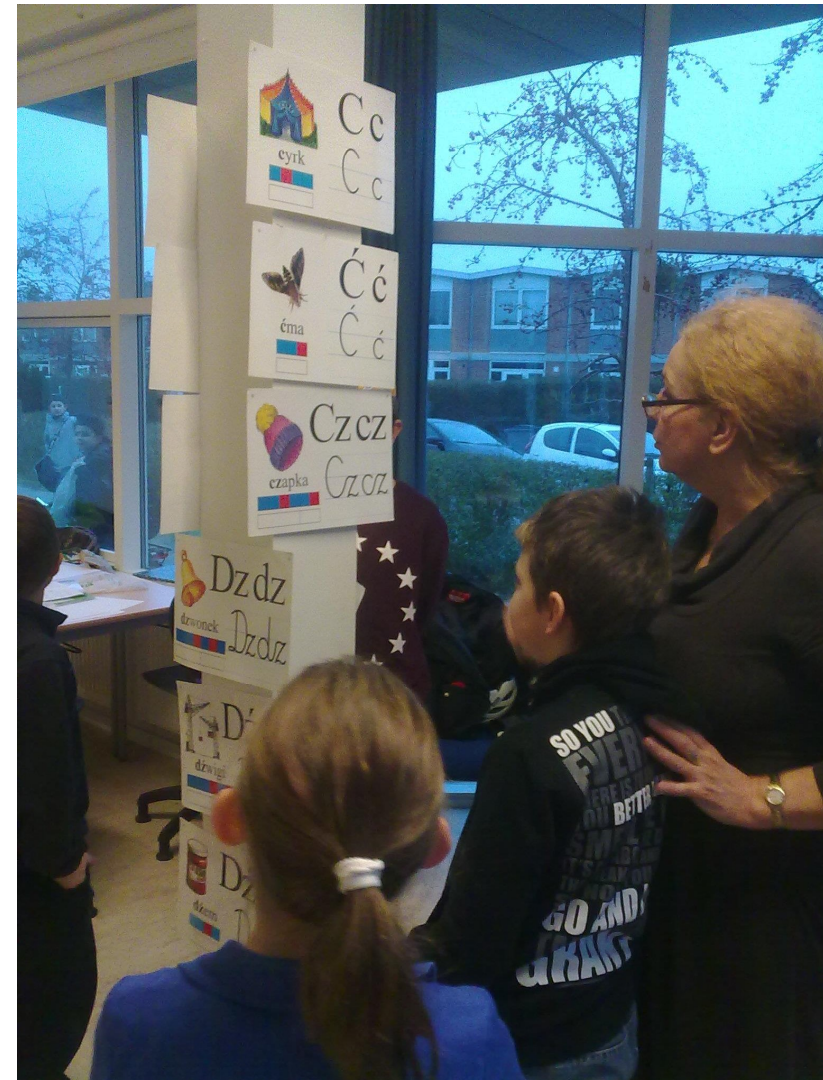
1. Én person – ét sprog
2. Ét sprog – én kontekst
3. Kodeskift og sprogblanding
4. Konsekutiv introduktion af de to sprog

“Hvor det at være tosproget ofte betragtes som et problem i uddannelsen af folk med lav social status, så bliver det betragtet som et adelsmærke hos folk med høj social status.”

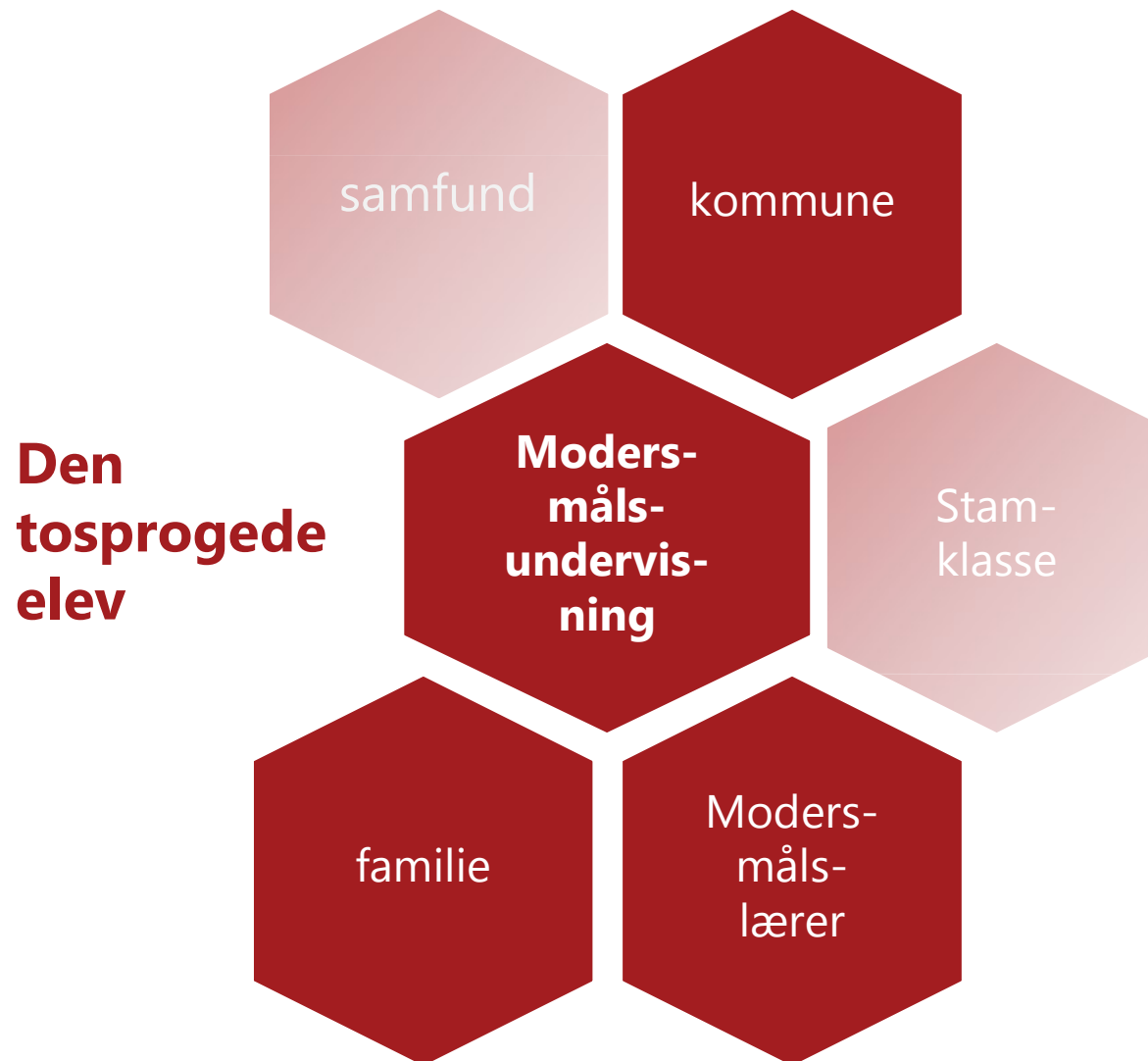
(min oversættelse, Cook 2016)

Sproglige vilkår for flersprogede familier i DK

- Arvesprog eller modersmål?
- Konventions- og deklarationsbelagt
- Nordisk Råds deklARATION om nordisk sprogpolitik 2006
- Generelle vilkår for MMU

Modersmålsundervisningens interesser

Hvad siger modersmåslærerne?

KVFI: For mig er et tosproget barns læring af sit sprog, sit eget sprog et meget vigtigt element i den proces hvor barnet lærer at acceptere sig selv. Det vil sige den dannelse af følelsen af 'mig selv' som en helhed. At jeg er mig, jeg er unik og hver eneste del af mig. Dette sprog, det andet sprog, denne kultur, den anden kultur - det hele, det har alt sammen værdi og det er alt sammen i mig. Og det hele er med til at danne mig som helhed.

KVDA: Identitetsfølelsen. Den nationale [identitetsfølelse] er meget vigtig netop i modersmålsundervisningen. Derudover er det en enorm viden og det er en enorm rigdom for enhver uanset hvilket sprog det måtte være, om det er polsk eller dansk så er det netop en rigdom. Jo flere sprog jeg kender, desto rigere er jeg.

Hvad siger forældrene?

Niels: De er nødt til at lære hvor de kommer fra. Altså noget identitet! Igennem det sprog de har og den kultur de har fra deres mor og far, så derfor synes jeg det er vigtigt at de lærer begge sprogene.

[...]

Anna: Og så selvfølgelig at det er rart, når vi besøger familie. At de forstår og de føler sig godt tilpas med mennesker, de møder i Polen. [...] du ved godt hvor stolte og patriotiske mennesker vi er ikke også, så det er haha det er meget naturligt for mig [...] som elsker historie og som læste historie at jeg vil være meget meget glad for at de har forståelse for vores kultur, vores del af Europa også.

[...]

Niels: Altså der er ikke den store risiko for at I som polakker kommer til at tabe noget polsk kultur, fordi det er I så stolte af, at det nok skal blive banket ind i hehe [*alle griner*] børnene fra starten af ikke?

Hvad siger forældrene?

Juni: Hvad havde du af tanker inden I besluttede at de skulle gå til modersmålsundervisning?

Danuta: Jamen det sjove er, jeg tror faktisk det er min mor, der sådan har presset mest på. [...] ja, hvilke tanker har jeg gjort mig? Faktisk fik jeg det bare sådan lidt ... selvfølgelig skal de da det, da min mor sådan nævnte det. [...] og hun kunne have dét sammen med dem, fordi det er noget min mor hun brænder så meget for, for hun vil jo HELT vildt gerne have de skal være meget mere polakker end hvad der er ikke? Føler jeg ... i forhold til mig. For mig skal de bare være dem de gerne vil være.

Hvad siger børnene (10 år)?

Juni: hvorfor går I til polsk?

Maria: fordi vi gerne vil lære noget mere ... og tale flydende

Karolina: og fordi vi har polske familier i Polen også.

Juni: har I snakket om hvorfor I går til polsk?

Marcin: jah, fordi ... *det er sikker bedste og mor de siger det*

Tomasz: og *far*

Sammenligning med andre undersøgelser

Hvorfor er det vigtigt at lære kinesisk?

- For at kunne kommunikere med slægtninge
- Af hensyn til egen identitet, være et godt barn
- Af hensyn til fremtidige jobmuligheder
- For nemmere at kunne kommunikere, hvis de skal rejse eller bo i Kina

Hvad siger kommunen?

Juni: hvem har størst interesse i at børnene går til modersmålsundervisning? Hvis du sådan skal se på alle mulige brugere? Der er kommune, der er skole, der er familierne og børnene? Hvem?

Kommune: ja, altså det er jo ... de politikere, der vurderer, at det er vigtig. Har en interesse i det og så har forældrene jo en interesse i det når de er små, men interessen den fordufter jo lidt når der skal betales penge og når børnene bliver så gamle at de selv kan vælge. Så det er jo nok primært forældre og politikere. Så vel også børnene i det omfang at de så kan snakke med deres øh bedsteforældre.

Hvad kan vi så tage med fra i dag?

- Sproget er en central faktor i socialiserings- og identitetsdannelsen – også hos tosprogede familier
- Familieidentitet kan både opleves som 'arvet' og til forhandling
- Tosproget kompetence er en ressource, som kan afspejle både *pride* og *profit*
- Tosprogede familiers adgang til modersmålet (fx gennem modersmålsundervisning) ses som en investering i fremtiden – socialt, kulturelt, økonomisk
- Tosprogede familiers 'andet' sprog har betydning for hvilken social status, de tilskrives og dermed for
- Hvilken grad af anerkendelse, de mødes med og hvilken sprogideologi, der kommer til at dominere i samfundets tilrettelæggelse af sprogundervisningstilbud.

litteraturhenvisninger

Bala, P. (2016): Modersmål: Investering eller pligt? En undersøgelse af polske forældre og Københavns Kommunes syn på modermålsundervisning. I *Journal of Language Works*, vol. 1, no. 1

Cook, V. (2016): *Second Language Learning and Language Teaching*, 5th ed. Routledge

Duchêne, A. & Heller, M. (eds) (2012): *Language in Late Capitalism.: Pride and Profit*. Oxford: Routledge.

Jørgensen, J.N. (2004): Languaging and Language in Dabelsteen & Jørgensen (eds.) *Languaging and Language Practices*. Københavnerstudier i Tosprogethed bd. 36.

Nordisk Råd (2006): Deklaration om nordisk sprogpolitik (<http://www.norden.org/da/om-samarbejdet-1/nordiske-aftaler/aftaler/sprog/spraakdeklarasjonen>)

<http://www.nethelp.no>